

Romistika nebo cikanologie?

Hledání původu

- Bez vědeckých základů:
  - na základě informací od Romů (Egypt)
  - zeměpisné názvy spojené s exoetnonymem (Zeugitana – Tunis, Cingara – Mezopotámie)
  - podobnost s „prokletými národy“ (němečtí židé, tatarští nájezdníci)
  - fantaskní hypotézy (Atlantida)
  - zprávy o indickém původu výjimečné (1422 kronika města Forli)

- S vědeckými základy:
  - filologie a lingvistika; komparatistika
  - 2. polovina 18. století
  - 1787 Heinrich Moritz Gottlieb Grellmann → zpráva o počínu **Stefana Váliho** – srovnání indických a romských slov, čerpal z
  - 1775-6 Samuel Augustini ab Hortis → monografie – romsko-německý slovníček

Nalezení původu

- Konec 18. století – pravlast Indie
- zájem zaměřen na jazyk, komparatistika
- 1787 připisováno Grellmannovi
- 1771 Christian Wilhelm Büttner → hinduistánsko-afghánský kmen
- 1782 Johann Christian Christoph Rüdiger → východní Indie

MIRA India

Upřesňování původu

- 19. století – pravlast Paňdžáb
- zájem zaměřen na jazyk a kulturu v regionálním měřítku, deskripce
- 1844-45 August Friedrich Pott – srovnání romštiny a sanskrtu → severozápadní Indie
- 1872-1880 Franc Miklošič – dialekty evropských Romů

- 1821 Antonín Jaroslav Puchmajer: Romáňi Čib... → gramatika dialektu českých Romů, slovník, srovnání s argotem zlodějů; v NJ
- 1880 Josef Ješina: Romáňi čib čili jazyk cikánský; v ČJ
- 1889 Josef Ješina: Slovník česko-cikánský a cikánsko-český, jakož i cikánsko-české pohádky a povídky
- 1888 Josef Karel Ludvík Habsburský: Cikánská mluvnice – učebnice romského jazyka → gramatika několika dialektů

- 1877 Juraj Ichnátko: Cikánská mluvnice → východoslovenský dialekt
- 1882 Antoine Kalina: Jazyk slovenských Cikánů → západoslovenský dialekt
- 1887 Rudolf Sowa: Nářečí slovenských cikánů
- 1859, 1861 Ferenc Liszt: O cikánech a cikánské muzice v Uhrách

Konec hledání původu

- 1. polovina 20. století – pravlast Radžastán
- Snaha o uchování záznamů pomocí novodobých technologií
  - 1901 Milan von Rešetar → první zvukový záznam romštiny na fonograf (pohádka)
  - 1915 Rudolf Pöch → první záznam písňové tvorby

- 1926 Ralph Lilley Turner: článek v JGLS → střední Indie při Z hranicích s Pakistánem
- 1926 John Sampson: The Dialect of the Gypsies of Wales

- 1916 Vincenc Lesný → souvislost mezi staroindičtinou a romskými dialekty
- 1921 Jožka Černík: Cikánské písničky → nejstarší notové a textové záznamy z Moravy
- 1929 František Štampach: Cikáni v Československé republice → asimilační tendence x školství, proti segregaci a teorii dědičného sklonu; cikáni jsou národem v kulturním pojetí
- 1934 Vincenc Lesný: Jazyk cikánů v ČSR – kapitola v Československé vlastivědě

- Po 2. světové válce
- Odlišný přístup podle politického zřízení
- Česko(slovensko):
  - 1963 Jiří Lípa: Příručka cikánštiny
  - 60. a 70. léta Milena Hübschmannová, Hana Šebková, Eva Davidová
  - 80. a 90. léta Ctibor Nečas, Dušan Holý, Jana Horváthová

- Svět:
  - etnologie: Vesselin Popov a Elena Marušiaková (BG), Katalin Kovalcsik (H)
  - sociologie: Jean-Pierre Liegeois (F)
  - antropologie: Judith Okely (GB)
  - historie: Donald Kenrick (GB)
  - lingvistika: Yaron Matras (GB), Ian Hancock (USA), Christo Kjučukov (BG)

Jeden obor – více názvů

- Do 2. světové války zájem o Romy v rámci jiných oborů
- 2. polovina 20. století – cik(g)anologie
- Od 90. let 20. století – romistika → lingvistické pojetí
- Přelom 20. a 21. století – romologie
- AJ – romani studies

Institucionální zázemí

- 1888 Gypsy Lore Society → Journal of GLS = Romani Studies, Velká Británie
- Phonogrammarchiv, Vídeň
- Univerzita Karlova, Indologický ústav FF, seminář romistiky
- Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Fakulta sociálních věd a zdravotnictva, Ústav romologických štúdií
- Muzeum romské kultury, Brno
- Romano džaniben, Praha

Literatura

- **Augustini ab Hortis, Samuel:** Cigáni v Uhorsku 1775. Zigeuner in Ungarn 1775. Bratislava: Štúdio –dd–, 1995.
- **Beníšek, Michael:** Indolog Vincenc Lesný a romistika. Romano džaniben, 2004, č. jevend, s. 145–172.
- **Bořkovcová, Máša:** Dr. Rudolf von Sowa. Romano džaniben 7, 2000, č. 3, s. 65–66.
- **Cech, Petra – Heinschink, Mozes F.:** Nejstarší zvukový záznam romštiny ve vídeňském fonografickém archivu. Romano džaniben 8, 2001, č. 1–2, s. 147–149.
- **Drenko, Jozef:** Juraj Ihnátko (1840–1885) – priekopník romistiky na Slovensku. Romano džaniben, 2006, č. jevend, s. 59–67.

- **Fenneszová-Juhaszová, Christiane:** Zvukové dokumenty o romské literatuře ve vídeňském fonografickém archivu. *Romano džaniben* 8, 2001, č. 1–2, s. 143–145.
- **Hübschmannová, Milena:** Stefan Vali a „malabárská řeč“ tří indických mladíků. *Romano džaniben*, 2003, č. jevend, s. 93–106.
- **Kutlík-Garuda, Igor E.:** O začiatkoch romistiky na Slovensku. *Slovenský národopis* 36, 1988, č. 1, s. 45–56.
- **Mann, Arne B.:** Samuel Augustini ab Hortis a jeho zájem o Rómov v 18. storočí. *Romano džaniben* 4, 1997, č. 3–4, s. 129–132.
- **Matras, Yaron:** Rüdigerův příspěvek k objasnění původu romštiny. *Romano džaniben* 6, 1999, č. 3–4, s. 80–101.

- **Pivoň, Rastislav:** František Štampach – jeho prínos pro rozvoj romistiky v Československu. Romano džaniben 8, 2001, č. 1–2, s. 71–77.
- **Pivoň, Rastislav – Gálová, Adéla:** Arcivojvoda Jozef Karol Ľudovít Habsburg – Jeho Výsost romista. Romano džaniben, 2004, č. ňilaj, s. 12–22.
- Romano džaniben, jevend 2004. (H. Šebková)
- Romano džaniben, ňilaj 2006. (M. Hübschmannová)
- **Rukopisné poznámky českého romisty, faráře Josefa Ješiny (1824 - 1889).** Romano džaniben 4, 1997, č. 3–4, s. 133–136.
- http://www.folkoveprazdniny.cz/kolokvium2011/sbornik2011_03_Uhlikova.pdf
- <http://rombase.uni-graz.at/>